

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl konkrečių nuostatų, taikomų siekiant Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo („Interreg“), kuriam skiriamos Europos regioninės plėtros fondo ir išorės finansavimo priemonių lėšos

(COM(2018) 374 final – 2018/0199 (COD))

(2018/C 440/19)

Pranešėjas: **Henri MALOSSE**

Konsultavimasis	Europos Komisija 2018 6 11 Europos Sąjungos Taryba 2018 6 19
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 178 ir 304 straipsniai
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2018 9 7
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 9 19
Plenarinė sesija Nr.	537
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	196 / 2 / 5

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos teritorinis bendradarbiavimas (ETB) yra išskirtinė sanglaudos politikos priemonė ir viena iš retų sistemų, pagal kurias įvairių valstybių narių nacionaliniai, regioniniai ir vietos veiklos vykdytojai privalo sistemingai imtis bendrų veiksmų ir keistis patirtimi bei intervencijos strategijomis. Galima teigti, kad toks bendradarbiavimas yra Europos dvasios esmė. Nepaisant didelės pridėtinės vertės ir iki šiol projektams skirtų investicijų, kuriomis skatinamas augimas, *ex post* vertinimų rezultatuose iš tiesų atkreipiamas dėmesys į keletą trūkumų. Naujame pasiūlyme dėl reglamento turi būti į juos atsižvelgta keliais intervencijos lygmenimis:

1.1.1. **Procedūrų supaprastinimas.** EESRK reikalauja vykdyti „supaprastinimo iš pagrindų procesą“ atsižvelgiant į projektų mastą. Bendradarbiavimas daugiausia susijęs su vietos veikla. Todėl būtina supaprastinti projektų vertinimo formas ir metodus, o vienodos procedūros turi tapti naujojo programavimo pagrindu.

1.1.2. **Finansinė programa.** Sanglaudos politika yra lemiamas strategijos „2021–2027 m. Europa“ paramos aspektas, kuriam prioritetine tvarka reikėtų skirti techninę ir biudžeto paramą. EESRK išpėja, kad dėl sumažėjusių biudžeto asignavimų iškiltų abejonių dėl šios veiksmų programos veiksmingumo, matomumo ir reikšmingumo. Todėl ragina Europos Parlamentą pasiūlyti padidinti sanglaudos politikai, pirmiausia Europos teritoriniam bendradarbiavimui, skirtus asignavimus.

1.1.3. **Papildomumas.** EESRK reiškia susirūpinimą dėl naujų taisyklių, pagal kurias ES finansavimas galėtų būti ne didesnis kaip 70 % vietoj 85 %. Jis reikalauja išlaikyti 85 % siekiantį mažų projektų, pažeidžiamiausių regionų, taip pat pilietinės visuomenės veiksmų finansavimą. EESRK taip pat remia tai, kad būtų išplėstos privačiojo sektoriaus dalyvavimo galimybės ir fondo „InvestEU“ Europos finansų inžinerijos taikymas imantis veiksmų gamybos sektoriuje.

1.1.4. **Finansinių priemonių įtraukimas.** EESRK prašo Komisijos parengti tikrą strategiją savo turimoms skirtingoms finansinėms priemonėms koordinuoti ir joms įtraukti į 2021–2027 m. daugiametę finansinę programą (DFP). Todėl EESRK ragina Komisiją nedelsiant pateikti komunikatą šiuo klausimu. Siekiant vykdyti šį būtiną koordinavimą, pirmenybę reikia teikti Europos teritoriniam bendradarbiavimui.

1.1.5. **Tikros partnerystės su pilietine visuomene kūrimas.** Komisija turi nustatyti reikalavimą įtraukti socialinius partnerius ir pilietinės visuomenės organizacijas ir į konsultavimosi, ir į veiksmų įgyvendinimo procesą, nes geriausi projektų rezultatai pasiekiami dalyvaujant pilietinei visuomenei. EESRK rekomenduoja įpareigoti kiekvieną įgaliojamą instituciją pateikti partnerystės planą su išpėjimo mechanizmu pilietinei visuomenei įtraukti.

1.1.6. **Paramos telkimo pagal temas principo išlaikymas ir plėtojimas.** EESRK teigiamai vertina tai, kad esama pažangos telkiant paramos ir investavimo prioritetus pagal temas, tačiau reikia patikslinti, kaip:

- atsižvelgti į SESV 174 straipsnyje nurodytų teritorijų (salų, kalnuotų, kaimo vietovių, gyvenviečių ir kt.) ypatumus, nepamirštant būtinybės telkti, užtikrinti matomumą ir veiksmingumą, kad būtų išvengta lėšų švaistymo,
- sprendžiant visus klausimus pirmenybę teikti tvariam vystymuisi ir kovos su klimato kaita veiksams,
- iš tikrųjų priartinti Europą prie piliečių labiau veikiant vietos lygmeniu.

1.1.7. **Jūrų teritorijos ir salų regionai.** Atsižvelgiant į tai, kad jūros yra vienintelė salų regionų aplinka, EESRK pasisako už tai, kad salų regionai ir toliau galėtų teikti projektus ir dėl tarpvalstybinio, ir dėl teritorinio bendradarbiavimo. Prireikus turėtų būti nustatytas naujas prioritetas „salų regionai“ ir jam įgyvendinti skirtas biudžetas.

1.1.8. **Makroregioninės strategijos (MS).** EESRK mano, kad būtina išplėsti MS naudojimą jas taikant naujoms teritorijoms (Viduržemio jūros, Balkanų, Karpatų ir kt. regionams) ir užtikrinti joms didesnio naujų Europos finansinių priemonių integravimo naudą.

1.1.9. **Bendradarbiavimas su kaimyninėmis šalimis.** EESRK palankiai vertina bendrai kaimyninėms ir (arba) trečiosioms šalims nustatytą įgyvendinimo sistemą. EESRK taip pat pabrėžia susidomėjimą metodu, pagal kurį tuo pat metu naudojami ir ETB, ir esamų išorės Europos fondų asignavimai. EESRK prašo Komisijos užtikrinti, kad šiuo pagrindu teritorinio bendradarbiavimo programose galėtų dalyvauti kaimyninių šalių regionai, net jei tai ne ES pasienio regionai, siekiant išvengti trukdžių susijusiose šalyse.

1.1.10. **Inovacijos.** EESRK remia pasiūlymą pirmenybę teikti inovacijoms ir numatyti atskirą biudžetą ir procedūras, leidžiančias tiesiogiai dalyvauti nevalstybiniais subjektams. Vis dėlto EESRK pabrėžia, kad inovacijos turi apimti visuomenės ir socialinį aspektus.

1.1.11. **Europos teritorinio bendradarbiavimo skaitmeninis matmuo.** Šiuo metu vienas didžiausių sunkumų, su kuriais susiduria Europos teritorinio bendradarbiavimo veiklos vykdytojai, yra jungčių problema. Būtina numatyti priemones ir iniciatyvas skaitmeninei teritorijai, taip pat regionų miestų ir kaimų teritorinių vienetų atskirčiai mažinti: plėtoti patirties mainus, mažinti skaitmeninę atskirtį tarp regionų ir tarp miesto ir kaimo teritorijų.

1.1.11.1. Todėl EESRK rekomenduoja 2021–2027 m. į visų ETB programų struktūrą įtraukti skaitmeninimo ir kompetencijos kėlimo reikalavimus.

1.1.12. **Jaunimo įtrauktis.** Jaunimo įtrauktis Europoje yra vienas pagrindinių aspektų. EESRK siūlo naudoti programos „Erasmus+“ jaunimo (studentų, pameistrių, darbo ieškančių asmenų, sunkumus patiriančių asmenų) mainų metodus, kad taikant konkrečias judumo, profesinio ir kalbų mokymo programas į teritorinį bendradarbiavimą būtų įtrauktas jaunimas. EESRK siūlo į bendradarbiavimo, tarpvalstybines ir tarptautines programas įtraukti konkrečius jaunimui skirtus ir jaunimo pateiktus siūlymus ir veiklos kryptis.

1.1.13. **Pažeidžiamoms gyventojų grupėms skirti veiksmai ir horizontaliųjų kriterijų laikymasis.** EESRK pabrėžia, kad svarbu nustatyti tikslias taisykles dėl išipareigojimų laikytis Bendrijos horizontaliųjų principų ir su tuo susijusią mažiausią ribą (10 % veiklos paramos).

1.1.14. **Civilinė sauga ir kova su pagrindinėmis grėsmėmis.** EESRK ragina Komisiją įtraukti šį aspektą kaip pagrindinę teritorinio bendradarbiavimo kryptį ir ją suderinti su nauju 2021–2027 m. DFP laikotarpiui Komisijos pasiūlytu Gynybos ir civilinės saugos fondu.

1.1.15. **Viešumas.** Atsižvelgiant į ETB programų svarbą, EESRK palaikys bet kokią iniciatyvą, kuria būtų didinamas matomumas, siekiant sustiprinti Europos pilietiškumą ir geriau suvokti konkrečius ir ES remiamus veiksmus. Visų pirma EESRK rekomenduoja regionuose, dalyvaujančiuose bendradarbiavimo programose, sukurti informacijos teikimo punktus, kurie, pageidautina, veiktų pilietinės visuomenės organizacijose.

2. Įžanga

2.1. Teritorinis ir tarpvalstybinis bendradarbiavimas – Europos dvasios esmė

2.1.1. Kuriant bendrą Europos erdvę, Europos teritorinis bendradarbiavimas (ETB) („Interreg“) ir visi jo tarpvalstybiniai, tarptautiniai, tarpregioniniai ir atvirumo kaimyninėms šalims aspektai yra Europos integracijos pagrindas, nes šis bendradarbiavimas neleidžia sienoms tapti kliūtimis, suartina europiečius, padeda spręsti bendras problemas, palengvina keitimąsi idėjomis ir gebėjimais ir skatina imtis strateginių iniciatyvų, kuriomis siekiama bendrų tikslų.

2.1.2. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 174 ir 24 straipsniais sukuriama teisinis pagrindas ekonominei, socialinei ir teritorinei sanglaudos politikai, kurios tikslas – mažinti regionų išsivystymo lygio skirtumus ir skatinti Europos teritorinį bendradarbiavimą.

2.1.2.1. 174 straipsnyje pabrėžiama: „Šiuo požiūriu ypatingas dėmesys skiriamas kaimo vietovėms, pramonės pereinamojo laikotarpio vietovėms bei didelių ir nuolatinių gamtinių arba demografinių trūkumų turinčioms vietovėms, pavyzdžiui, labai retai apgyvendintiems toliausiai į šiaurę esantiems regionams bei salų, pasienio ir kalnuotoms vietovėms“. EESRK mano, kad šiuo straipsniu plačiai pagrindžiama tai, kad vykdamas ETB šiems regionams teikiama ypatingas dėmesys, ir pageidauja, kad Komisija ir valstybės narės tai užtikrintų.

2.1.3. Sanglaudos politikos prioritetinis tikslas – ETB („Interreg“) – yra sistema, pagal kurią valstybių narių viešieji ir privatūs, nacionaliniai, regioniniai ir vietos veiklos vykdytojai vykdo bendras iniciatyvas, keičiasi gerąja patirtimi, nustato Europos vidaus ir išorės vystymosi politikos struktūrą. Tačiau nepaisant gausių pridėtinės vertės atvejų ir pavyzdžių bei augimą skatinančių investicijų į iki šiol vykdytus projektus, tam tikri trūkumai, susiję su įvairių programų nustatymo spragomis, turi pasekmių ir juos reikia išnagrinėti atsižvelgiant į naujas 2021–2027 m. perspektyvas.

2.1.4. *Ex post* vertinimų rezultatais faktiškai atskleidžiama keletas aspektų:

- nepakankamai tiksli funkcinė regionų apibrėžtis, palyginti su SESV 174 straipsniu,
- dideli sunkumai apibrėžiant ir įgyvendinant nuoseklių veiksmų strategiją, nes nustatant remtinus projektus taikytas požiūris „iš apačios į viršų“ (angl. *bottom-up*),
- tai, kad beveik nėra „Interreg“ programų ir kitų Bendrijos programų, pirmiausia „Erasmus+“, „Horizontas 2020“, Europos strateginių investicijų fondas (ESIF), Europos infrastruktūros tinklų priemonė, COSME, galinčių sustiprinti poveikį vystymuisi, sąveikos ir kad apskritai šie veiksmai ir jų matomumas turi pernelyg mažą poveikį pilietinei visuomenei ir visų kategorijų piliečiams, ypač moterims, jaunimui, šeimoms, negalią turintiems asmenims ir vyresnio amžiaus žmonėms.

2.1.5. Į tam tikrus iš šių aspektų buvo atsižvelgta naujame pasiūlyme dėl reglamento, kuriame sugriežtinamos procedūros, kuriomis mažinami regioniniai prioritetai visuose Europos regionuose, įskaitant labiausiai nutolusius, plėtojamos naujos makroregioninės strategijos ir paramos telkimas pagal temas, atkreipiamas dėmesys į inovacijoms skirtas iniciatyvas, taip pat į kelias kitas nagrinėjamas iniciatyvas, dėl kurių pateikiamos konkrečios pastabos. Tačiau keletas svarbių Komisijos pasiūlymo aspektų turi būti patobulinti ir patikslinti.

3. EESRK Komisijai teikiamų rekomendacijų prioritetinės temos

3.1. **Procedūrų supaprastinimas – supaprastinimo iš pagrindų procesas.** Komisija siūlo didelį konkrečių nuostatų, skirtų programų išdėstymo ir valdymo taisyklėms supaprastinti visais susijusiais lygmenimis – paramos gavėjų, valstybių narių, valdymo institucijų, dalyvaujančių trečiųjų šalių ir Komisijos, – rinkinį. EESRK gali tik pritarti šiems veiksams. Tačiau tokia iniciatyva pateikiama kiekvieno naujo programavimo laikotarpiu. Komisija žengė nepakankamai toli šia linkme.

3.1.1. Supaprastinimo ir fiksuotų išmokų aspektu reglamente nustatoma, kad pagrindinis kito programavimo laikotarpio aspektas bus fiksuotos išmokos skyrimas tam tikroms išlaidoms padengti, ir tikslinami tam tikri kintamieji, kaip antai personalo išlaidos (visiems mažesnės kaip 200 000 EUR vertės projektams – skiriama fiksuota išmoka ir nebūtina pateikti sąskaitų). Taigi Komisija pripažįsta, kad reikia supaprastinti administravimą ir pabrėžia, jog būtinas bendras susitarimas.

3.1.2. Bendradarbiavimas daugiausia susijęs su vietos veikla. Todėl būtina parengti gerokai atviresnę pilietinei visuomenei programą iš esmės supaprastinant procedūras ir įsteigiant mažus informavimo ir paramos centrus.

3.1.3. EESRK rekomenduoja siekti nuoseklumo atsižvelgiant į projekto dydį, kad būtų atliktas būtinas projektų formų ir vertinimo metodų supaprastinimas ir kad bent jau administravimo ir valdymo veiklai būtų taikomos vienodos procedūros. Supaprastinimo iš pagrindų procesas būtinas, kad projektų rengėjai galėtų susitelkti į veiklos rezultatus, o ne į daug laiko atimančią administracinę veiklą.

3.1.4. Iš tiesų, kaip pageidauja Komisija, reikia toliau vadovautis projektų vertinimo pagal „rezultatus“ logika ir veiklos vykdytojus atleisti nuo įpareigojimo nuolat teikti veiklos ataskaitas (šiuo metu – kas 6 mėnesius).

3.2. **Finansinė programa.** Komisija mano, kad sanglaudos politika ir su ja susijęs ETB aspektas turi išlikti pagrindiniu finansinių dokumento rinkinio elementu. EESRK pritaria šiai pozicijai. Dėl sumažėjusių biudžeto asignavimų iškilų abejonių dėl šios veiksmų programos veiksmingumo, matomumo ir dabartinio reikšmingumo. Buvo pasirinkta išlaikyti stabilų biudžetą, palyginti su praėjusiu laikotarpiu, atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjungos biudžetas sumažėjo 10 %. Tai turėtų bent jau leisti išlaikyti tokią pat paramą „Interreg“ programoms, bet EESRK ragina Europos Parlamentą pasiūlyti gerokai padidinti biudžetą, nes skyrus daug lėšų politinis šių veiksmų poveikis ir poveikis gyventojams gali būti labai didelis.

3.2.1. Naujame reglamente dėl Europos teritorinio bendradarbiavimo bendro finansavimo dalis sumažėjo iki 70 % (palyginti su dabar nustatytais 85 %). Pasak Komisijos, dėl tokio pokyčio turėtų padidėti valstybių finansinė parama ir pagerėti įsitraukimo į projektus sąlygos. EESRK kelia nerimą tai, kad ši priemonė, vadinamasis papildomumas, gali atgrasyti privačius subjektus ir nepalankiausias sąlygas turinčius regionus nuo dalyvavimo šiuose projektuose. Todėl prašo išlaikyti 85 % dalį pagal SESV 174 straipsnį pažeidžiamiausiems regionams. Be to, sutelkus Europos paramą visada bus užtikrintas didesnis matomumas.

3.2.2. **Naujos „mažų projektų“ taisyklės.** Naujame reglamente pateikiama aiški apibrėžtis kartu su naujomis priemonėmis ir supaprastintomis taisyklėmis: iš naujo apibrėžta techninė parama, panaikintas reikalavimas teikti metines ataskaitas, numatomos fiksuotos išmokos daugeliui naujo laikotarpio išlaidų ir sąlygos, leidžiančios pradėti greičiau vykdyti projektus. EESRK mano, kad šios iniciatyvos yra teisingas žingsnis.

3.2.3. Dėl su „mažais projektais“ susijusios administracinės naštos, EESRK labai palankiai vertina tai, kad ne tik teikiama fiksuota išmoka, bet ir steigiama tarpvalstybinė institucija, kuri visiškai administruotų visus „mažus projektus“.

3.2.4. EESRK palankiai vertina Komisijos įsipareigojimą kuo labiau padidinti privataus sektoriaus dalyvavimą teritorinio bendradarbiavimo programose. EESRK sustiprina šią poziciją siūlydamas nustatyti mažiausią nevalstybinių subjektų (kurie nėra regionų valdžios institucijos) – privačių įmonių, socialinių partnerių, asociacijų, socialinės ir solidariosios ekonomikos struktūrų ir profesinių organizacijų – dalyvavimo lygį.

3.3. **Partnerystė su pilietine visuomene.** EESRK primena, kad siekiant taikyti horizontaliuosius principus partnerystė yra pagrindinė priemonė. Reikia sudaryti partnerystę su pilietine visuomene, socialiniais partneriais, vietos valdžios institucijomis ir socialinės įtraukties organizacijomis. Šiuo požiūriu reglamente nurodyta pilietinę visuomenę įtraukti į audito komitetus. Taip pat numatyta svetainėse teikiamą informaciją apie vykdomas programas ir jų rezultatus papildyti informacija apie nesėkmingus projektus ir projektus, kuriuos vykdančios nesilaikoma įsipareigojimų.

3.3.1. Pažymėtina, kad paskyrus vietos valdžios institucijas, jos dažnai pamiršta visus kitus subjektus.

3.3.2. Pilietinės visuomenės subjektų dalyvavimas neturėtų apsiriboti konsultavimusi. Svarbu juos įtraukti įgyvendinant veiksmus ir jiems suteikti atsakomybę šioje srityje, be kita ko, patikint pilietinės visuomenės organizacijoms vadovaujančiųjų institucijų vaidmenį.

3.3.3. EESRK siūlo, kad kiekvienoje ETB programoje vadovaujančioji institucija pateiktų partnerystės schemą, iš kurios būtų matyti pilietinės visuomenės dalyvavimas kiekviename veiksmų parengimo, įgyvendinimo ir vertinimo etape. Šioje schemoje turėtų būti nurodytas išpėjimo mechanizmas, kad pilietinės visuomenės subjektai galėtų kreiptis į atitinkamą instituciją, jeigu būtų nesilaikoma partnerystės principo.

3.4. **Naujas teritorinio bendradarbiavimo pagalbos paskirstymas.** Naujame ETB / „Interreg“ reglamente aprašoma būsima veiksmų programa, apjungianti penkis bendradarbiavimo komponentus: tarpvalstybinį bendradarbiavimą, tarptautinį, tarpregioninį ir jūrų srities bendradarbiavimą, apimančių atokiausius regionus, ir tarpregionines investicijas į inovacijas. Toks požiūris yra nuoseklus, nepaisant to, kad jūrų srities bendradarbiavimo atsiejimas nuo tarpvalstybinio bendradarbiavimo kelia klausimų ir susirūpinimą susijusių regionų veiklos vykdytojams. Savo teiginius Komisija pagrindžia aiškindama, kad kelios tarpvalstybinės programos, pirmiausia vykdančios jūrų srities bendradarbiavimą, gali sutapti, ir ji išsipareigoja nustatyti bendrą jūrų teritorijų programoms taikytiną požiūrį, įskaitant dvišalį bendradarbiavimą, kuris turės didesnę poveikį.

3.5. **Jūrų srities klausimas ir salų teritorijų atvejis.** EESRK mano, kad tokia su jūrų aspektu susijusi kryptis gali būti suprantama, kai kalbama apie žemynines teritorijas, bet yra nepagrįsta kalbant apie salų teritorijas, kurios iš esmės turi tik jūrų sienas. EESRK, be kita ko, ne kartą prašė Komisijos skirti ypatingą dėmesį saloms, kenčiančioms dėl akivaizdžių pagal SESV 174 straipsnį pripažintų struktūrinių trūkumų. Todėl EESRK siūlo vėl įtraukti Europos bendradarbiavimo tarp salų veiksmus į tarpvalstybinio bendradarbiavimo sritį ir (arba) sukurti 6 kategoriją nustatant specialų biudžetą, visų pirma skirtą to paties jūrų baseino saloms siekiant paskatinti keitimąsi patirtimi.

3.6. **Ypatingas dėmesys inovacijoms.** Projektams visoje Europos teritorijoje vystyti pasiūlyta nauja atskira eilutė, skirstoma pagal kvietimus teikti pasiūlymus, kad nebūtų apsiribota tik keitimosi gerąja patirtimi ir būtų sukurtos visavertės mokslinių tyrimų ir veiklos programos (11 % „Interreg“ biudžeto). EESRK pritarė šiam požiūriui, jei į jį taip pat bus įtrauktos visuomeninės ir socialinės inovacijos, kurioms įgyvendinti plėtojamas teritorijų bendradarbiavimas galėtų turėti didelę įtaką atitinkamiems gyventojams ir leistų tiesiogiai dalyvauti nevalstybiniais subjektams (mokslininkams, įmonėms, pilietinei visuomenei).

3.7. **Galimybės atokiausiems regionams.** Komisija siūlo patvirtinti naujas priemones, kad šie regionai galėtų, atsižvelgiant į jų ypatingą padėtį, bendradarbiauti vadovaudamiesi Komisijos komunikatu „Sustiprinta ir atnaujinta strateginė partnerystė su ES atokiausiais regionais“⁽¹⁾. Tai atokiausių regionų bendradarbiavimo, tarpusavyje ir su savo kaimynais, komponentas (3,2 % „Interreg“ biudžeto). Ši aiškiai apibrėžta nuostata įdomi, bet ES lėšos (ypač Europos plėtros fondo (EPF)), skirtos atokiausių regionų kaimyninėms trečiosioms šalims, taip pat turi būti lengvai sutelkiamos, kad būtų galima papildyti šiuos veiksmus, o dabar taip nėra. EESRK prašo labiau koordinuoti „Interreg“ ir EPF sąveiką, ją apibrėžti ir sudaryti programą.

3.8. **Bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis.** Dabartinėmis sudėtingomis tarptautinėmis aplinkybėmis EESRK teigiamai vertina tai, kad būtų sukurta tokia pat veiksmų programa, kurioje dalyvautų kaimyninės ne Europos Sąjungos valstybės. Turi būti geriau išnaudota kaimyninių šalių ne pasienyje esančių regionų galimybė dalyvauti tarpvalstybinėje bendradarbiavimo veikloje, siekiant neužraštrinti šių šalių viduje skirtumų su pasienio regionais, kuriems kaimynystė su ES yra naudinga.

4. Naujos svarstytinios galimybės

4.1. **Telkimo pagal temas plėtojimas.** EESRK rekomenduoja programose pagrindinį dėmesį skirti su Europos Sąjungos prioritetams suderintiems veiksams, kaip apibrėžta 2021–2027 m. DFP projekte (inovacijos, moksliniai tyrimai, ekologiškesnė Europa (energija, žiedinė ekonomika ir pan.), sujungta Europa (transportas, žemės ūkis ir pan.), socialiai atsakingesnė Europa (ESF, ERPF, švietimas, sveikatos priežiūra ir pan.), labiau į vietos lygmenį orientuota Europa, vietos lygmeniu įgyvendinant vystymosi strategijas), nepamirštant konkrečių reglamente nurodytų socialinių, švietimo ir sveikatos priežiūros tikslų. Todėl ypatingas dėmesys turėtų būti teikiamas vietos plėtros strategijoms, į kurias būtų įtraukti visi pilietinės visuomenės subjektai.

4.1.1. Plėtojant telkimą pagal temas labai svarbu, kad sprendžiant visas problemas pagrindinis ir aiškiai apibrėžtas dėmesys būtų skiriamas tvariam vystymuisi ir kovos su klimato kaita veiksams, atsinaujinančiąjai energijai ir žiedinei ekonomikai.

⁽¹⁾ COM(2017) 623 final.

4.2. **Makroregioninės strategijos (MS).** Apskritai makroregioninės strategijos (Baltijos jūros regiono, Dunojaus regiono, Alpių regiono ir Adrijos ir Jonijos jūrų regiono strategijos) laikomos laimėjimu. ETB ypač naudingas, nes jį plėtojant galima sukurti makroregioninėms strategijoms taikyti tinkamas sąlygas, remiantis:

- aukštu tarpvalstybinės sąveikos lygmeniu,
- finansavimo ir strateginių paramos prioritetų suderinamumu.

4.2.1. Šiomis priemonėmis bus galima sugriežtinti bendradarbiavimo, pirmiausia tarptautinio ir jūrų, programas. Toliau galėtų būti plėtojami naudingas bandomieji projektai įgyvendinant Viduržemio jūros (vakarinės ir rytinės dalies) makroregioninę strategiją kartu su jūros baseino strategijomis, vykdamas su ES jūrų veikla susijusius veiksmus, taip pat su Europos pietryčių kalnų (Karpatai ir Balkanai) masyvais, kurie abiem atvejais siekia trečiąsias šalis, susijusią makroregioninę strategiją.

4.3. **Europos teritorinio bendradarbiavimo skaitmeninis matmuo.** Šiuo metu vienas didžiausių sunkumų, su kuriais susiduria Europos teritorinis bendradarbiavimas, yra jungčių problema. Būtina numatyti priemones ir iniciatyvas skaitmeninei teritorijai, taip pat regionų miestų ir kaimų teritorinių vienetų atskirčiai sumažinti. Keli skaitmeninės plėtros aspektai:

4.3.1. *Techninis ir ekonominis teritorijų vystymosi aspektas.* Skaitmeninės technologijos suteikia galimybę teritorijoms vystytis skatindamos naujus pramonės pokyčius, visuomenės bendradarbiavimo pokyčius, naujų bendradarbiavimo darbe formų, naujų vietos išteklių vertinimo priemonių atsiradimą.

4.3.2. *Pagrindinis socialinis gyventojų gebėjimų ir teritorijų galimybių vystymo aspektas.* Plėsti investicijas į gebėjimus ir kompiuterinį raštingumą neleidžiant didėti socialinei skaitmeninei atskirčiai. Skaitmeninės naujovės lemia naujų rūšių diskriminaciją, kurios atsiradimo priežastis yra menkos skurstančių gyventojų galimybės naudotis įranga, kurias lemia gyvenimo lygis, kultūriniai ypatumai, susiję su išsilavinimo lygiu ir amžiumi.

4.3.3. Reikia suvokti, kad skaitmeninės technologijos gali ne tik palengvinti galimybę pasinaudoti teisėmis, bet, priešingai, tam tikrų kategorijų gyventojams gali tapti papildomu atskirties veiksniumi. Dėl šio vienintelio argumento EESRK prašo, kad Komisija ETB veiksmuose numatytų su teritoriniais subjektais suderintą mokymo aspektą.

4.3.4. Be to, EESRK siūlo didelę inovacijų veiklos dalį skirti skaitmeninimui kviečiant teikti konkrečius pasiūlymus, įskaitant keitimąsi patirtimi ir teritorijų bendradarbiavimą šiose srityse, pirmenybę teikiant labiausiai skurstantiems ir pažeidžiamiausiems gyventojams. Tai teritorijoms labai svarbu, kai vyksta nauji pramonės, visuomenės bendradarbiavimo pokyčiai, atsiranda naujos bendradarbiavimo darbe formos ir naujos vietos išteklių vertinimo priemonės. Komisija pateikė 2021–2027 m. laikotarpio biudžeto projektą. Kyla klausimas, ar skaitmeninis aspektas pakankamai įtrauktas į šį projektą? Priešingu atveju toks projektas būtų netinkamas.

4.3.5. Skaitmeninimas ir dirbtinis intelektas. Ypač svarbu, kad Komisija užtikrintų skaitmenines ir dirbtinio intelekto priemones įgyvendindama ir vertindama būsimas programas (didieji duomenys, naujos technologijos ir fondų investicijos).

4.3.6. Pačios Komisijos nuomone, veiksmų ir ES programų poveikio vertinimas priklauso nuo požiūrio. Kartais projekto rezultatai ne tokie svarbūs kaip būdas juos pasiekti, todėl sunku nustatyti vertinimo rodiklius (ne tik kiekybinius, bet ir kokybinius).

4.3.7. EESRK primygtinai ragina Komisiją rasti geresnius greitų rezultatų ir programų bei projektų poveikio vertinimo rodiklius.

4.4. **Jaunimo klausimo svarba.** Jaunimo įtrauktis Europoje yra vienas pagrindinių aspektų. EESRK siūlo naudoti programos „Erasmus+“ jaunimo (studentų, pameistrių, darbo ieškančių asmenų, sunkumus patiriančių asmenų) mainų metodus, kad taikant konkrečius judumo, visų pirma profesinio ir kalbų mokymo programas į teritorinį bendradarbiavimą būtų įtrauktas jaunimas. EESRK mato kelias viena kitai neprieštaraujančias galimybes, kaip pasiekti, kad jaunimui teritorija būtų reikšminga.

4.4.1. EESRK siūlo ETB finansinio paketo procentinę dalį skirti jaunimo veiksams ir veiksams jaunimui. Kartu Komisija, nustatydamą būsimą 2021 m. programą „Erasmus+“, galės pasinaudoti galimybe pasirinkti programų „Erasmus+“ dalį skirti iniciatyvoms, skirtoms konkrečioms teritorijoms.

4.4.2. Kita vertus, 10 % vieno arba kelių „Interreg“ komponentų turėtų būti skirta „Erasmus“ tipo judumo programoms ir tokia pat procentinė dalis – pagal programą „Erasmus+“ valdomų Europos erdvėje rengiamų projektų finansiniam paketui. Pirmenybė galėtų būti teikiama iš tikrųjų gyvuoti pradedantiems regionams, pavyzdžiui, makroregionui MED, ir (arba) bandomąja tvarka – regionams, kuriuose vykdomi kalnų ir vystymo projektai, pavyzdžiui, makroregionui „Est MED“.

4.4.3. Todėl reikia į bendradarbiavimo, tarpvalstybines ir tarptautines programas įtraukti konkrečius jaunimui skirtus ir jaunimo pateiktus siūlymus ir veiklos kryptis. Tai turėtų sudaryti sąlygas pereiti nuo paprastų kultūrinių mainų prie kitokių kategorijų veiklos nei ta, kuri įprastai vykdoma pagal programą „Erasmus+“ (jaunimo judėjimas ir asociacijų kūrimas kovojant su atskirtimi ir socialine nelygybe, integruojant pažeidžiamiausius (neįgalius) žmones, su klimato kaita susiję veiksmai, iniciatyvos padedant priimti pabėgėlius migrantus arba bet kokia kita su švietimu ir solidarumu susijusi sritis), ir ją remti.

4.5. **Veiksmai dėl pažeidžiamų gyventojų ir horizontaliųjų kriterijų laikymasis.** Komisijos pozicija dėl privalomo reikalavimo laikytis Bendrijos horizontaliųjų principų pažeidžiamų gyventojų atžvilgiu visais bendradarbiavimo programų rengimo ir įgyvendinimo lygmenimis, pirmiausia renkantis projektus, yra aiški.

4.5.1. Tačiau kyla klausimas dėl šios srities reglamentavimo įgyvendinant ETB, pagal kurį nenustatomos kvotos. EESRK siūlo nustatyti mažiausią (10 %) tarpvalstybinio bendradarbiavimo ribą.

4.6. **Civilinė sauga ir kova su pagrindinėmis grėsmėmis.** Tai Komisijos 2021–2027 m. DFP laikotarpiui pasiūlyto naujo Europos gynybos ir civilinės saugos fondo dalis ir svarbi poveikį teritoriniam bendradarbiavimui daranti kryptis Turima omenyje, pavyzdžiui, miško gaisrų Viduržemio jūros regione arba potvynių į Šiaurę nutolusiuose regionuose prevenciją ir kovą su jais. Šį klausimą, tiesiogiai susijusį su piliečių gyvenimu, būtina spręsti vykdant bendradarbiavimą nepaisant nacionalinių sienų.

4.6.1. Todėl EESRK rekomenduoja vykdant ETB tam skirti ypatingą dėmesį, nustatant galimybę koordinuoti kelis fondus, ir pateikti tikslias rekomendacijas už programas atsakingoms institucijoms, siekiant jas informuoti apie jų teritorijų problemas ir galimybes šiuo klausimu. Gali būti paskelbtas kvietimas teikti pasiūlymus dėl parodomosios programos šiuo klausimu, siekiant skatinti regionų konkurenciją.

4.7. **Įvairių Europos priemonių įtraukimas.** EESRK mano, kad į šį pasiūlymą įtraukta per mažai ETB ir kitų esamų arba būsimų ES finansinių priemonių sąveikos galimybių, pirmiausia susijusių su jaunimo mainais, tinklais ir skaitmeninėmis darbotvarkėmis, moksliniais tyrimais ir vystymusi, investicijomis, civiline sauga ir kova su pagrindinėmis grėsmėmis. EESRK prašo Komisijos ištaisyti trūkumus.

4.7.1. ETB yra tinkama sistema įvairių Europos priemonių papildomumui užtikrinti atsižvelgiant į teritorijų poreikius:

- mažųjų ir vidutinių įmonių investicijos, jei pavyksta veiksmingai suderinti „Interreg“ paramą su naujo Komisijos pagal 2021–2027 m. DFP pasiūlyto fondo „InvestEU“ parama,
- tinklai (infrastruktūros, skaitmeninės technologijos, energija) taikant Europos infrastruktūros tinklų priemonę,
- išorės veiksmai (EPF, kaimynystės politika),
- civilinės saugos fondas,
- „Erasmus+“,
- „Europos horizontas“ (dabartinė programa „Horizontas 2020“)
- „Life“ (Aplinkos ir klimato politikos programa)
- Europos socialinis fondas

ir pan.

4.7.2. Komisijos pasiūlymai šiuo klausimu vis dar neaiškūs. EESRK prašo Komisijos teikiant pasiūlymus dėl 2021–2027 m. DFP pateikti komunikatą dėl jos finansinių priemonių įtraukimo.

4.8. **Viešumas.** „Interreg“ yra viena pagrindinių priemonių Europos pilietiškumo dvasiai stiprinti. Dabar reikia didinti matomumą siekiant supažindinti su ES veiksmais. Komisija turi paskelbti informaciją ir reklaminę medžiagą apie programos „Interreg“ naudojimą ir įgyvendinimą. Taip piliečiai galės sužinoti apie konkrečius veiksmus, kuriuos padeda įgyvendinti ES. Atsižvelgdamas į šios temos svarbą, EESRK siūlo įsteigti informacijos ir tarpvalstybinio arba teritorinio bendradarbiavimo punktus, kurie, pageidautina, veiktų pilietinės visuomenės organizacijose.

Bruselis, 2018 m. rugsėjo 19 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*
